

Dones de l'Hospitalet, agents de canvi social

Conxa Llinàs Carmona
M. Pau Trayner Vilanova
Juana Villazán Povedano
(Coordinadores)

Dones de l'Hospitalet, agents de canvi social

**Conxa Llinàs Carmona
M. Pau Trayner Vilanova
Juana Villazán Povedano**
(Coordinadores)

col·lecció/4
josefina gómez olivares

ceh
centre d'estudis
de l'hospitalet

© Conxa Llinàs Carmona, M. Pau Trayner Vilanova, Juana Villazán Povedano (Coordinadores)

© Centre d'Estudis de L'Hospitalet
Av. Josep Tarradellas, 44. (Espai Molí). 08901 L'Hospitalet de Llobregat
celh@celh.cat
www.celh.cat

Col·lecció/4 Josefina Gómez Olivares
Primera edició: maig de 2013
ISBN: 978-84-937806-3-0
Dipòsit legal: B-12.285-2013
Correcció: Immaculada Riera i Fonts
Producció: Ambar Comunicació, SL (ambar@periodistes.org)
Disseny de la portada: Creators

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra ha de comptar amb l'autorització escrita dels titulars de la propietat intel·lectual, excepte en el que la llei preveu expressament al respecte. La infracció d'aquests drets pot ser constitutiva de delictes contra la propietat intel·lectual (art. 270 i seg. del Codi penal). Tots els drets reservats.

Sumari

1. Presentació	7
2. UNA MICA D'HISTÒRIA	9
3. DE QUINES DONES PARLEM?	19
4. ASSOCIACIONS DE DONES DE L'HOSPITALET	21
1970: Associació de Dones de Sant Josep. Seu: carrer Galvany ...	21
1973: Grup de Dones de Can Serra	22
1984: Grup de Dones de Santa Eulàlia	35
1988: Associació sociocultural Vivències	40
1992: Associació Eurodona	42
1995: Grup de Dones de la Maredeu de Bellvitge	45
1997: Associació de Vídues	47
1998: Grup de Dones del Centre	50
1998: Grup de Dones del Gornal	54
1999: Fòrum de Dones de l'Hospitalet	60
1999: Vocalia de la Dona de la Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de l'Hospitalet	64
2002: Mujeres Pa'lante	65
2002: Associació Cultural Santa Eulàlia 2002	68
2004: ACAF (Associació catalana d'afectats/des de fibromiàlgia, fatiga crònica, síndrome de sensibilitat química múltiple) ..	69
2007: Grup de Dones Collblanc-Torrassa	76
2010: Candel'Hart, Bellvitge	82
2010: Grup de Dones C. Estudis de l' H. TEIXIM EL NOSTRE FUTUR	
2012: Vocalia de Dones Associació Veïns / Veïnes Sant Josep. Seu: carrer Ebre	85
5. TESTIMONIS	105
6. EXPRESSIÓ POÈTICA DE LES DONES	121
7. CONCLUSIONS	127
8. ADRECES DELS GRUPS DE DONES DE L'HOSPITALET	131

2. UNA MICA D'HISTÒRIA

Més enllà de la curiositat i l'afany de saber, la nostra història ens proporciona identitat, no solament referents, sinó també narracions que ens permeten comprendre'ns i entendre la realitat. Per això és tan important recuperar-la, atresorar la informació, fer-la present i enriquir-nos amb el seu coneixement.

La invisibilitat del llegat de les dones, de les seves petjades, fa emocionant el seu descobriment i, en el cas de les relacions que van establir per aconseguir fites, encara resulta més sorprenent. No hem pogut salvaguardar totes aquestes experiències perquè no les hem rebut a través d'un sistema educatiu, però cada vegada són més els estudis que posen al nostre abast trams històrics en què les dones hi som –perquè sempre hi hem estat– protagonitzant treballs, reivindicacions o el mateix progrés social.

En aquest llibre volem deixar constància de l'activitat de les associacions de dones a la nostra ciutat, del seu paper dinamitzador i de la seva força a l'hora de donar resposta tant a les necessitats individuals com a les del barri o de la societat en general. I, per introduir-nos en el tema, recordem breument que les dones, malgrat que no surten en els llibres de text, han treballat sempre, a tot arreu han construït complicitats, xarxes o associacions per tal de potenciar els seus esforços i donar-se més cohesió. Per exemple, sabem que el Baix Llobregat va tenir una important activitat en la confecció de puntes de coixí durant els segles XVIII i XIX, però malauradament ignorem tant la història del desenvolupament i decadència d'aquesta manufactura com les condicions i formes d'organització del treball.¹ La confecció de blondes, des de les mantellines fins als vestits de luxe, va tenir una incidència molt significativa en l'economia productiva del Baix Llobregat. A mitjans del segle XIX, aquesta dura i delicada feina va arribar a ocu-

---

¹ SOLÀ I PARERA, A.: "Les puntaires del Baix Llobregat. Primeres notes per a un estudi socioeconòmic" en CRISTINA BORDERIAS, (editora): *Les dones i la història al Baix Llobregat*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, vol I, 2002, p. 315.

10) DONES DE L'HOSPITALET, AGENTS DE CANVI SOCIAL

par el 20 % de la població femenina, major de 12 anys, de l'Hospitalet. En realitat, les blondistes van conformar una autèntica manufactura domèstica, més enllà de la comarca, que ocupava 30.000 dones en la zona costanera que abraça des de Lloret de Mar fins a Vilanova i la Geltrú. Si bé encara tenim al cap la imatge de dones fent puntes al carrer, de vegades cantant i prenent el sol, aquesta feina es duia a terme normalment en jornades inacabables i, pel que sabem, era executada per dones molt pobres; per tant, tenia una enorme importància en la supervivència i el benestar de la família.

La feina en el seu conjunt era d'una gran complexitat i es desenvolupava al llarg d'una cadena d'especialitzacions, com ara les dibuixants de patrons, les donadores (donaven la seda, o els patrons a seguir), les picaires de patrons –el més difícil–, les muntadores, les merceres (expertes que ensenyaven a les nenes o intermediàries amb els negociants), etc. Es tractava, doncs, d'una vertadera organització que, juntament amb les teixidores, les que conreaven la terra² o les que treballaven a les bòbiles, arribaren a tenir prou presència social per crear les seves pròpies societats d'ajuda mútua. Entre 1881 i 1885 es crearen tres mutualitats per a dones, sota l'advocació de la Mare de Déu dels Dolors, la del Carme i la de la Mercè. Tot i que inicialment els presidents eren homes, trobem dones en les juntes directives, i, fins i tot, sabem que una dona, Mercè Rius, era la presidenta del "Montepío Nuestra Señora de los Dolores" el 1898!³

La feina de les puntaires començà la seva davallada amb el desenvolupament de la indústria de blondes mecàniques. Les teixidores seran les noves obreres que ocuparan les fàbriques. A la factoria Successors d'Andreu Basté, la més gran de l'Hospitalet en aquell moment, l'any 1897 hi treballaven 390 dones i 90 homes. El 1913, Tecla Sala i Miralpeix va comprar la fàbrica i la va modernitzar introduint-hi una nova font energètica: l'electricitat.⁴

---

² Collir maduixes, hortalisses, llegums, olives... eixarcolar; transportar i vendre fruita; escardar els cereals, etc.

³ Arxiu de l'Hospitalet "Governació s. XIX-XX".

⁴ SEGURA SORIANO, ISABEL: *Dones de l'Hospitalet. Itineraris històrics*, Ajuntament de l'Hospitalet, 1998, p. 23.

Les dones del tèxtil van participar en les lluites per millorar les seves condicions laborals i d'existència des de l'inici del moviment obrer modern, en la dècada de 1840. La vaga del juliol del 1913 mereix un esment especial.⁵ Ho sabem per les obreres i els obrers del sindicat "La Constància".⁶ La vaga, impulsada majoritàriament per dones, reclamava la reducció de la jornada laboral a 9 hores i denunciava l'incompliment de les lleis sobre el treball infantil i femení de l'any 1900, que regulava els salaris i la jornada de treball setmanal de les dones i els infants, i l'acompliment de la llei sobre treball nocturn. La vaga va començar el 30 de juliol en quatre fàbriques, dues de Sants i dues de Santa Eulàlia, a la nostra ciutat⁷ i es perllongà fins al 15 de setembre. Durant la primera setmana d'agost hi havia a Barcelona més de 24.000 treballadores i treballadors en vaga, i a Catalunya més de 63.000 vaguistes.

També va destacar la presència femenina en una altra de les més importants mobilitzacions d'aquella època. Pel gener del 1918 es van produir grans manifestacions contra la pujada dels preus. Val a dir que en les mobilitzacions socials majoritàriament de dones, malgrat ser fortes i contundents, amb assalts a magatzems, per exemple, no hi va haver violència contra les persones, encara que era molt freqüent en aquells anys.

L'any 1923 treballaven a l'empresa tèxtil Can Vilumara, de l'Hospitalet, 322 persones, 271 de les quals eren dones. De les 2.557 persones que treballaven aquell any en el sector tèxtil, 2.083 eren dones, és a dir, representaven el 81,4 % del conjunt dels treballadors.⁸ La indústria tèxtil, com va passar en molts altres països,⁹ és la que concentrà més mà d'obra femenina.

La República va significar, entre altres millores socials, un moment de gran avenç en la igualtat entre gèneres. El 1934 fou escollida la primera dona regidora, Justa Goicoechea, en les llistes d'ERC. El fran-

---

⁵ GARCÍA NIETO, M.C.: "Les dones i el moviment obrer al Baix Llobregat durant el franquisme", en *BORDERIAS. op. cit.*, vol II, p. 102.

⁶ Sindicat fundat a la barriada del Clot de Barcelona, el 1912.

⁷ DOMÍNGUEZ LÓPEZ, MANUEL: "El pistolisme a l'Hospitalet, *Quaderns d'estudi 25*, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, novembre de 2011, 95.

⁸ SEGURA, *op. cit.*, p. 27-28.

quisme va tallar bruscamment el procés i el va fer retrocedir d'una manera violenta. Les dones van veure empitjorar la seva situació en tots els aspectes. Tanmateix, algunes dones van aconseguir tenir presència pública, i al final del període, Rosario Ramia, procedent del món de l'ensenyament, va ocupar la regidoria de Sanitat i Assistència social. La presència de les dones en el moviment obrer s'incrementà en els anys seixanta i setanta amb l'afluència de la immigració. En molts casos, van ser absolutament necessàries les xarxes de suport familiar o veïnal per tal que les dones poguessin complir les llargues jornades laborals: *"pagamos el piso trabajando como bestias... y suerte de mi madre porque si no, no lo hubiéramos podido hacer. Yo había días que salía de casa a las seis de la mañana y volvía a las diez de la noche... sobre todo los lunes, que era día de lavar. Sin mi madre no hubiéramos podido hacerlo. Había días que llegaba a casa y mi niña estaba durmiendo y me iba y seguía durmiendo. Y estaba yo en casa y llamaba a su abuela para pedir un vaso de agua. Eso es duro, muy duro. La necesidad en esos momentos obliga a ceder"*.¹⁰

El moviment obrer hospitalenc del tardofranquisme va protagonitzar alguns episodis extraordinaris en la lluita per la igualació de salaris entre homes i dones. A l'empresa Temsa, a la Carretera del Mig, es va fer una vaga a finals de 1967 per aquest motiu. Més ressò va tenir, per la grandària de la fàbrica, la lluita a Indo, a Santa Eulàlia, ja en la dècada de 1970.¹¹ Llavors, la feina a les fàbriques i la participació en les lluites antifranquistes, juntament amb les idees feministes, van promoure una nova consciència social. Al barri de Can Serra, que va començar a edificar-se vers el 1965, el 98 % de la població era immigrant. La seva procedència era majorità-

⁹ En aquest sentit, és interessant recordar la vaga de les obreres de la confecció de camises organitzada per Clara Lemlich a Nova York, el 1909, que va mobilitzar 20.000 treballadores i treballadors.

¹⁰ OJEDA, M.: "Les dones en el moviment associatiu de l'Hospitalet (1960-1979). Una aproximació a través de la història oral". *Quaderns d'estudi 21*, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, març de 2009, p. 16. I ASINS C. "La voz como testimonio. Mujeres sindicalistas de l'Hospitalet". *Quaderns d'Estudi 19*, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, maig 2005.

¹¹ DD.AA.: *L'Hospitalet, lloc de memòria. Exili, deportació, repressió i lluita antifranquista*. L'Hospitalet, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2007.

riament del sud d'Espanya, de Galícia, d'Extremadura i la Manxa. Moltes dones participaren en la lluita veïnal per reivindicar espais públics i construccions dignes i ho van fer, en moltes ocasions, no solament promovent les associacions de veïns, sinó també acceptant la responsabilitat de la presidència o de les secretaries. De bon començament, les dones de Can Serra van ser molt actives en totes les accions reivindicatives per la millora del barri: un mur de contenció de terres ("ino al muro de la vergüenza!"), guarderies, escoles, mercats, zones verdes, ambulatoris, escoles d'adults,¹² etc. La seva organització dins de l'Associació de Veïns de Can Serra és un exemple de participació democràtica en el progrés social de la ciutat. El 1974, Glòria Hernández Capellades va ser la primera presidenta d'una Associació de Veïns de la ciutat i Joana Hernán Chamorro figura com la primera sòcia de la llista de socis i sòcies d'aquest barri.¹³ Es va formar una Comissió de Cultura a iniciativa de les dones, amb una participació femenina del 100 %. Les experiències polítiques d'aquestes dones no solament canviaren el barri sinó també la seva vida, que va augmentar en consciència social i política, autoestima, autonomia i promoció laboral.

En el barri de Bellvitge, l'Associació de Veïns va ser també molt activa. La construcció de blocs va començar l'any 1964 i, com ja sabem, els serveis eren inexistents. Les dones es van mobilitzar als carrers no tan sols amb manifestacions i denúncies contra l'especulació i la manca de serveis,¹⁴ sinó també donant suport a les vagues de les obreres i obrers de la SEAT i organitzant accions solidàries: "*Hacíamos colectas. Las mujeres de la Asociación íbamos casa por casa haciendo colectas para preparar cestas de comida para los despedidos de SEAT. Estas colectas las hacíamos el Grup de Dones que había dentro de la Asociación de Vecinos y hay que decir que no nos cerraron ninguna puerta. La que más o la que menos tenía un amigo o una vecina que trabajaba en la SEAT*".¹⁵

¹² L'Escola d'Adults de Can Serra es va convertir en un exemple emblemàtic per a tot el Baix Llobregat.

¹³ TRAYNER, MARIA PAU: "Les dones de Can Serra de l'Hospitalet" en BORDERIAS, *op. cit.*, vol. II, p. 122.

¹⁴ Es reivindicaven voreres, places públiques, farmàcies, escoles, semàfors, llars d'infants, mercats, etc.

¹⁵ OJEDA, *op. cit.*, p. 22.

14) DONES DE L'HOSPITALET, AGENTS DE CANVI SOCIAL

Una mobilització memorable va ser la de les dones reclamant "la torna" del pa, la llesca que compensava el preu amb el pes inexacte del pa. L'any 1969-1970 encara no hi havia cap forn a Bellvitge i les dones havien de desplaçar-se per comprar el pa a un establiment que, com que tenia el monopoli, no equilibrava amb "la torna" la balança entre el preu i el pes. Les dones organitzaren manifestacions i la policia va intervenir en diverses ocasions. Arran d'aquestes accions, Pura Fernández¹⁶ va ser acusada d'*agitadora professional*.

Al barri de la Florida es van dur a terme una sèrie de lluites per aconseguir una escola d'adults. Van ser moltes les associacions que lluitaren per assolir aquest servei tan necessari. El Centre Social de la Florida, entitat cultural i esportiva, va fundar una escola nocturna i va aglutinar les reivindicacions culturals del barri. Les associacions de veïns, al llarg de la dècada de 1970 van ser entitats on moltes dones foren capdavanteres en el moviment veïnal local (Ana Díaz a La Florida, Fina Martínez a Santa Eulàlia, Gregoria Ochoa a Pubilla Cases o Mercè Olivares a Collblanc-Torrassa) i on centenars van participar en les lluites de tota mena en els barris, i en aquestes associacions s'hi incorporaren amb molta més facilitat que, per exemple, en el moviment obrer. Per a moltes dones fou la seva primera participació en l'àmbit social que les envoltava, trencant les parets més o menys invisibles que les tancaven en l'àmbit domèstic.

---

¹⁶ Purificación Fernández García (1921, Cambil, Jaén- 1997) arribà a Barcelona el 1948 i, després de viure al barri de barraques La Bomba prop de 15 anys, va entrar a viure a Bellvitge el 1967. De seguida, destacà per la seva solidaritat, tant amb les famílies de persones empresonades en la lluita antifranquista com amb les dones que patien maltractament. Va ser una de les fundadores del Movimiento Democrático de Mujeres, lligat al PSUC i a Comissions Obreres. L'any 1969 va impulsar la Comissió de Barri i el 1973 es va legalitzar l'Associació de Veïns i Veïnes de Bellvitge Nord. Va estar detinguda diverses vegades i va aprendre a llegir i a escriure a la presó. L'any 1976, amb la Vocalia de Dones, va participar en les Primeres Jornades Catalanes de la Dona. Amb les seves accions per la dignificació del barri de Bellvitge i per una convivència solidària, Pura Fernández es va convertir en un referent de les lluites comunitàries. El 25 de març de 2010, les dones de l'Hospitalet de diverses associacions li vam retre un *donanatge* al Centre Sanitari del carrer Cobalt, 135, que porta el seu nom a petició del Consell de Dones de l'Hospitalet.

Les Vocalies de dones de les Associacions de Veïns van desenvolupar d'una manera específica un gran treball social. Així, per exemple, el 1979, la Vocalia de Dones de l'Associació de Veïns de la Florida organitzà classes d'alfabetització i cultura general per a dones. D'aquesta iniciativa nasqué l'Escola de Dones la Florida, que utilitzava els locals de l'Aula de Cultura i que va arribar a comptar amb 100 assistents. La Vocalia de Dones es va transformar després en el Casal de la Dona de la Florida.

A més, hem de remarcar que les Vocalies de dones van acomplir un rol dinamitzador d'avantguarda feminista: divulgaren fulletons informatius sobre el cos, la sexualitat i la salut de les dones; promogueren debats; fomentaren l'autoestima i l'autoconeixement; proporcionaren assessoria jurídica; participaren en les campanyes a favor del dret al propi cos, els anticonceptius, el divorci, l'avortament, el canvi de lleis discriminatòries contra les dones, etc.¹⁷ D'aquest marc de discussió naixeran els primers centres de planificació familiar. El primer fou el de l'Associació de Veïns del barri de Sant Josep.

Posteriorment es van promoure les Aules de Cultura com a equipament municipal. Les dones hi participaren activament i algunes foren directores: Clara Carme Parramón (Aula de Cultura de la Florida); Nelly Peydró (Aula de Cultura de Bellvitge); Antònia Nieva (Aula de Cultura de Santa Eulàlia); Puri Loscos (Aula de Cultura de Sant Josep), etc.

En aquest context de lluites hem de fer menció del Movimiento Democrático de Mujeres que sorgí el 1965 a nivell estatal.¹⁸ Entre els objectius d'aquest moviment de dones s'havia previst organitzar la solidaritat amb els militants empresonats i les seves famílies. Encara que agrupava dones procedents de diferents àmbits de lluita política, es convertí en una plataforma de reivindicacions dels drets de les dones. El 1967, l'MDM (Movimiento Democrático de

¹⁷ La seva nombrosa presència en les Primeres Jornades Catalanes de la Dona, el 1976, reflecteix la seva importància en els canvis democràtics i socials de la Transició.

¹⁸ A Catalunya l'MDM va estar lligat al PSUC. Van haver-hi organitzacions a Barcelona, Badalona, Terrassa i l'Hospitalet de Llobregat.

Mujeres) va convocar una assemblea a la parròquia de Sant Isidre. Així ho recorda una de les assistents: "*Una de les prioritats més importants de l'Assemblea de Dones Democràtiques era la pau al món. Hi havia dones democràtiques en tots els països. A l'Hospitalet, la parròquia de Sant Isidre ens va deixar el local, i es va fer una assemblea de dones democràtiques on hi havia potser unes 100 dones... era súper clandestí... i van venir dones de tot Espanya.*"

Finalment, hem de remarcar la participació de les associacions de dones hospitalenques a les primeres trobades del moviment feminista a Espanya i a Catalunya. Pel desembre de 1975 es feren a Madrid les "Primeras Jornadas Nacionales por la Liberación de la Mujer", en les quals, entre la quarantena d'entitats assistents, la majoria de l'àrea de Madrid, trobem les AA.VV. de Can Serra i Collblanc-Torrassa i el Centre Social la Florida.¹⁹

També fou importantíssima la presència hospitalenca en les Primeres Jornades Catalanes de la Dona de 1976 dels grups següents: Grup de Dones d'INDO, AV de Santa Eulàlia, Associació de Dones de l'Hospitalet, Vocalia de Dones de l'AV Sant Josep, Vocalia de Dones de l'AV de Can Serra, Vocalia de Dones de l'AV de la Florida, Vocalia de Dones de l'AV de Pubilla Cases i Vocalia de Dones de l'AV Collblanc-la Torrassa. Tot plegat ens dóna constància de la feina que s'havia fet a la ciutat. Les dones de l'Hospitalet van presentar una comunicació titulada *Participació de la dona en la vida ciutadana: la dona als barris*. En aquesta comunicació es plantejaven com a reivindicacions fonamentals les següents:

- La creació de serveis col·lectius i gratuïts (guarderies, bugaderies, menjadors públics, etc.), que permetien facilitar l'accés de les dones al treball remunerat i la seva independència econòmica.
- La participació de la dona en la vida ciutadana, posant al seu abast tots els mitjans perquè s'hi incorporés, al mateix temps que es donaven possibilitats d'ocupar llocs de responsabilitat a dones capacitades, injustament marginades per la seva condició de dones.

¹⁹ SENDER, ROSALÍA: *Luchando por la liberación de la mujer*. València, Publicacions de la Universitat de València, 2006, p. 78.

La presència en les Primeres Jornades Catalanes de la Dona suposà participar en els debats i assumir les seues conclusions que es convertirien en objectius fonamentals del moviment feminista en els anys a venir. Arran de l'èxit de les Jornades, va semblar necessari de constituir una Coordinadora Feminista que va estendre una gran xarxa de divulgació d'idees i d'accions comunes. El ressò d'aquest moviment va ser tan significatiu que l'any 1978 es va organitzar la Coordinadora Feminista del Baix Llobregat.

Els ajuntaments democràtics, a partir del 1979, van fer una tasca cabdal en la lluita per la igualtat de gèneres. En primer lloc, en la seva composició. Ja al 1979, hi havia tres dones regidores (del PSC-PSOE i del PSUC). La proporció no va deixar de créixer des d'aleshores, fins que el 2008 una dona va ocupar l'alcaldia.

La Coordinadora Feminista del Baix Llobregat va potenciar i consolidar els Centres de Plànning existents a la zona. En els anys vuitanta va aconseguir que alguns ajuntaments com els del Prat de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat, Molins de Rei, Sant Joan Despí o el Papiol assumissin aquests centres com a municipals. A inicis del 1980, l'Ajuntament de l'Hospitalet creà el primer centre de Planificació Familiar al carrer Isabel la Catòlica, essent regidora Pilar Ferran. Va ser un èxit de la coordinadora feminista de la ciutat. En el primer equip, entre altres professionals, hi havia Rosa Ros, Angélica Arranz i Ana Rodríguez. Més tard, el 1986, es creà el CAID (Centre d'Atenció i Informació a la Dona de l'Hospitalet), el qual depenia de l'Àrea de Sanitat i Serveis Socials i també era fruit de les reivindicacions dels grups de dones de la ciutat.

L'any 1996, les dones de l'Hospitalet van participar en les Jornades per celebrar els 20 Anys de Feminisme a Catalunya, el 24, 25 i 26 de maig, a l'INEF de la ciutat de Barcelona. Després d'algunes trobades per preparar la intervenció, es va concretar en una taula rodona, per tal de fer una reflexió conjunta, una posada en comú amb intercanvi de vivències sobre els 20 anys d'experiències feministes a l'Hospitalet de Llobregat.²⁰ L'objectiu, tal com es diu

---

²⁰ BOFILL, MIREIA (COORD.): *20 Anys de Feminisme a Catalunya*. Associació de Dones per a la celebració dels 20 Anys de les Primeres Jornades Catalanes de la Dona, Barcelona, 1998, p. 116.

18) DONES DE L'HOSPITALET, AGENTS DE CANVI SOCIAL

en el resum de l'acte, era aconseguir un reconeixement mutu entre les dones que fan feminisme a la ciutat i tornar a pensar en comú on som, què fem, com ens organitzem, què ens preocupa. La taula rodona, moderada per Maria Pau Trayner, es va desenvolupar al voltant dels temes següents:

- La participació de les dones de Can Serra en les reivindicacions del seu barri.
- L'experiència artística de les dones del Taller de Pubilla Cases.
- L'educació no sexista: el PAIODH.
- La lluita feminista de les dones de Santa Eulàlia.
- La lluita pel treball en igualtat de condicions de les treballadores de la fàbrica INDO.

Els anys noranta estan marcats per la incorporació de les dones als càrrecs públics; en concret per un notable augment de regidores als ajuntaments, que, amb estructures diferents, desenvolupen polítiques de gènere. Durant aquesta dècada, alguns ajuntaments constitueixen també els primers Consells de Dones, un espai d'interlocució entre les associacions de dones i els poders públics per potenciar la perspectiva de les dones i obrir nous canals de participació democràtica.²¹ Els Consells de Dones responen al mandat de l'article 9.2 de la Constitució Espanyola i a l'article 41.3 de l'Estatut de Catalunya, que estableix que els poders públics han de fomentar el reconeixement del paper de les dones en els àmbits cultural, històric, social i econòmic i han de promoure la participació dels grups i les associacions de dones en l'elaboració i l'avaluació d'aquestes polítiques. El 2 d'octubre de 2010 es va celebrar la Primera Trobada de Consells de Dones al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) i es va redactar una Declaració Institucional amb una sèrie de propostes d'actuació.²²

---

²¹ El Consell de Dones del Baix Llobregat va ser una de les reivindicacions del II Congrés de les Dones del Baix Llobregat i va néixer el 7 de març del 2007.

²² Es pot consultar a la pàgina web següent:
<http://we.bcn.cat/fitxers/dona/declaraciainstitucional1atrobadaconsellsdedones.358.pdj>